

ازین بیا

رکوندهک سیاسی، اجتماعی، ادبی، اقتصادی تورک غزتهسیدر.

آبونه شرایطی:

یانوارک برینه دک یا کو ایچون ۳۴ باشقه شهراره ۳۵ روبلهده
بر آیلی یا کوده ۱۲۲ باشقه شهرارده
۱۹ روبلهده
اعلان فیاتی:
سهری ۳ روبله کراشه کیدن اعلایار
ایچون گشت ایبدر.

تورک و اسلامفه مفید مقالهله صحیفه
لرمن آچیتدر. درج اولتبان اوراق
اعاده ایبیلدر. درج ایبدین مقالانک
مکالماتی اداره تئین ایبیدور.

محل اداره:

باکو، دورونویسکی وغورنسکی
کوجارک کئنجده ۳ نومرولی ایوده

«آذربایجان» ادارهمسی
تائون نمبر ۳۹-۶۰
تک نخمسی ۵۰ ق.ک.

İlyasın Mərkəzinin
Fəaliyyəti

اعلان رسمی گيجه‌لری (۲۳-۲۲) نومرولی بولیس مفتش عمومیلگنه مراجعت ایدیغی. عاجل احتیاجات و استمداد ایچین تله‌فون ایله گوندوز لری (۸۰-۲۵)

شورای ملی هیئت ادارهمسی

یوقا بلدیہ (دوم) دارومنده ایکتبی قاتنه مذاکره سالونی یاننده واقع
مخصوصی اوپهده بولوتیور.
شورای ملی ریاستی ایله ایشتی اولانلار هر گون سحر ساعت ۱۱ اذن ۹۱ قدر
و آختام هدن ۷ کبی مراجعت ایده ییلرل.
726 3-1

اعلان

باکو ایکتبی ذکور عثمانیلسیجینده کاملاً ملی اشمش الفبا شبعیمی آچیلدور
بوشعبه داخل اولان چوققلر تور کچه تلمیم آلاچقلر.
ایله‌لی نظر اعتناسی بوملی اشمش الفبا شبعیسه جلب اولانلوق اوشاقرینی قید
ایتدیره جکارینه امید ایبیدوروز.
قید ایتدیریمک ایستیلر مکئیک دفتر خانه‌ته مراجعت ایده ییلرل.
726 7-1

اعلان رسمی

بولیس مفتش عمومیلگن

- ۱- اولجه دهی اعلان اولوندینی اوزره قاین، از رک بلجمله ارمنی اهالیئک
تقلیس، ایروان و سائر هرهانکی ممالک غارجه به عزیزلیری تماماً سر بست در.
- ۲- عزیزت ایده جکر سیاحت و رفه‌لرینی آلتاق اوزره بولیس مفتش عمومیلگنه
مراجعت ایده جکر در.
- ۳- اشیر اثر تاریخ اعلانلار اعتدارا بش گون یا کوده منتشر بالموم غزته‌له
نشر ایده جکر در.

اعلان رسمی

بولیس مفتش عمومیلگن

کئچن تورکروس محاربه‌سه اشروم و سولیسن تلوتیلان مسلمان قاین و چوجولاری
اکوبه کئدیلهک بارا قاننده چولانلری ساتیلیدی و یا سابق روس حکومت ایبراطورهمسی
لرملن آرزو ایمن اشخاصه ویرلمگی ائمه ایبدین لگی مسلمان چوجوملک ائدیس اوزرینه
ایلان تحفظات نتیجه‌سن آکارتیلیمشدر.
بولیس مسلمان چوجولاردن هرکیمده وار ایسه بولیس مفتش عمومیلگنه تسلیم ایتمه‌لی و
کئس تقدیرده بولیس‌لرک چوجوق تجاری بیان جایئرگی درست و تجزیه ایده جکاره‌لی وای
ولان امر مخصوص اوزرینه اعلان اولدور.
728 5-1

اعلان

سلطان قشله‌سنده کی عسکرلریمز ایچون دوشکته یورغان. یصدق،
کرودت، یاموقلی قاتان، جوراب کی اشیاه احتیاجی پک آرتیقدر، بوخوصوصه
عسکر سوون و ایستین اهالیئنگده موانتینی رجا ایده‌وز. بولیس اشیادن ویره
یله جکرلک سلطان قشله‌سنده کی آذربایجان آلائی قوماندانلننه معلومات ویره‌لی
و وراشه جامعتهک اوز آدالرنده کومکچی دسته‌لی قایریدورک ییوگ یاردمده
بولنه‌لی توق اولدور. یاردمده بولنه جکرلک اسلاری ایله ویرد کیری اشیا غزته‌له
خلق اعلان ایده جکر در. ایکتبی آذربایجان فرقه‌سه، لوارد رسمی ییغیله‌لی نوری

تلغراف خبرلری

آلمانیادن برین رسمی خزرارده دیلورکه
ویلم تخت سلطنتدن ایچمکی تحت فخراره
آلمشدر. فرانسه غزته‌لرینه تاریخی برشورواوق
اولمیشی حقیقه یازیلان رسمی جریئر آلمانلار
طرفندن ویریلیمشدر. (توروله‌خیرخدر) قانچاره
خیر ویریمشدر که منتظر ماز که حرانلی تسلیم
ایتدیکنده ۷۲ ساعت مدینه مئب و یا منفی جواب
ویریلیمسینی طلب ایتشیلدور. بومنت بازار ایریمس
ساعت ۱۹ هه تمام اولور. (توروله‌خیرخدر) آخرجی
دستور العمل تصویبلانک مکن قدر تیزلکه کوبه
ریله‌مسی خواهش ایتشیلدور. بو فرار ایسه حال
خازرده دستور العمل کوراه ییلر. قانچیلر طرفندن
ممالک اچینه‌ده باشان آلمانلارهر مراجعت تئریایین
ایتمه‌لنک مضمونتی خاز اولان آخرجی رسمی
خبر دادهده ایتیلدور. بو ایتامه‌ده دنلور که:
آخر دقیقه‌قدر آلمان عسکرلی اوز وطنلرینی
قهرمانه برسورته‌ده مدافعه ایتشیلدور.
لکن محاربه‌نک بییشینی سنه‌سی آخر
لرنده آلمانیا منتقیری اونیلرکوزور ایتشیلدور.
آلمانیا کوشوی گلدیلگه اتراننده اولان
دشمنلر ایله مبارزه‌لر یانک امکانه‌ته محروم
اولمشدر. عین زمانده مارتوسلار و عسکرلر
آرسانده قاتلش اولان عسبان دوام ایبوسیتون
دونمایه سرایت ایتکنده، در (توقن) (ویله) و
(کو کسافن) دن آلمان عسبان خیرلری تاپید
اولوناقنده، بیلرینه لیکه‌کشت طرفندن سالدات
شورای وجوده کئیریلیمشدر.

قوتباغ‌دن خبر ویریلورکه (کیل) ده
عسبان باشلانمشدر. سالدات و مارتوس خورا
سی هامی حریمی کئیلری و ایلمی اله اشمشدر.
آلمان مطبوعاتی بو حادثه‌لری کزتلیمسویب
جیح باراخولارک فریمزی یایراقلر آلتشده
سیر ایتکیرلرینی علاوه ایبدر. زاوود و فایرینقا
لارده تمیل دوام ایتکنده، در آسایش و
انتظام ظهار ایلمه‌سی اناقلری و قویولماقت
مدور. اغتاش و عسبان (هامبورغ) (فلت
سیرت) (آتون) (کوتافن) و (ویلسک)
فن) شهرلرینه سرایت ایتشیلدور.

ایبراطور قارلک مانیشی.

اوستریا ایبراطوری قارلک مانیشی، اوستریا
اداره‌ک بولار جیان فیورمانه سونه تبدیلی و مظفره
مالی رسمی مختلار ویریلیمسینی حنده بویله
لیفیت ویرشدر.
«نیم صادق اوستریا منلاری! نیم خسته‌چولوم
گونندن اعتبارا یگانه علیه آلام اولمشدر که
منلاری ایچون صلح و مسالمتی بولنقه اولورک
میلی «ن» هانگیک شوکوناسی اقتصادی و روحانی
جهتلری تاین ایتکنه، بوق اولام، صلح و مسالمتی
مدنن جهان محاربه‌سی خلدار ایتدیگی وقت
مظفره و صلح اولادری هرمانه برسورته
اچاق و باشقه ادایی قبول ایله وطنلرینی مدافعه
محققله ایبیدورلر.
محاربه‌لر قارلک مانیشی برون اوتیری هرملی
صلح هفتدی لکن ایتیلدور. بوندن اوی کیده
روطندی ایلمتیقاری اسانلر اوزرینه بیا ایتنگ
لرزمی گوریلیمشدر. اوستریا مختار کئیلیمشگی
کیمی نمک ادرهمسی تنقاهی لازم اگمشدر. عین
منلاری ایستیکه‌له کئیر، سنه‌سی منتظر طرفندن
صلح شرایطی کیمی کئیب ایلمان طرزده حل
ایکتی تحت فراره آلدی.

اوستریا اولکس، منلارک اخیری ایه، اولنلر
اکی فی کئکنده اولمالیدر، هریرمات اشوبتاقنده
مخصوصی مختار بیه مالدور. ترتیبهت غیری
ناخیمسی ایله برابر اعلالیسک آرزومنه گوره
مخصوصی یرشکل آلدور. ایبو یگی طرز ادراره
مقدور، جبار اراضی منقاهی خلدار ایتدیکنده
ناهی، بونون مخصوص منلر حاکمیته ضدکلدر
لفظ هریردر، عمومله‌نانه سائل خلندن اوتری
اشوب خلکونلر مرکزی حکومت دن استفاده ایتلی
درلر. انحصاراً خصوصاً بویوقلایمده کی مستلر
حلی و سحراره‌دن دولامی بش‌الارض ایتدیکنده
بر طرف ایبدیلیمسندن اوتری ایزدر. اهر فرار لری
حقیقی کوربه مالد اولاره قارار» عهدکی بوسه
ار موقن اولاق قاننده دوام ایده جکر در.
حاکمیته امر ویریلیمشدر که اوستریا
یگی اسلطان اوزرینده فرودماندن اوتری صلیتیه
بولسون. وتون استعلامات طرفردی منظرندن

Cümə axşamı, 14 noyabr 1918-ci il, nömrə 39

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, elmi və iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Pəncşənbə, 7 səfərlmüzəffər sənə 1337. 14 təşrini-sani sənə 1918.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir. Elan fiati: sətri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

ELANİ-RƏSMİ [RƏSMİ ELAN]

Acil ehtiyacat [ehtiyaclar] və istimdad [kömək istəmək] üçün telefonla gündüzləri 25-80, gecələri 6-23 nömrəli Polis Müfəttişi-Ümumiliyinə [Baş Polis Müfəttişliyinə] müraciət ediniz.

ŞURAYİ-MİLLİ HEYƏTİ-İDARƏSİ

Müvəqqədən Bələdiyyə (Dum[a]) dairəsində ikinci qatda müzakirə salonu yanında vaqə xüsusi odada bulunur.

Şurayı-Millî rəyasəti ilə işi olanlar hər gün səhər saat 11-dən 1-ə qədər və axşam 5-dən 7-yə kimi müraciət edə bilərlər.

726 3-1

ELAN

Bakı İkinci zükur [oğlanlar] gimnaziyası cənbində [nəzdində] kamilən milliləşmiş əlifba şöbəsi açılır. Bu şöbəyə daxil olan çocuqlar türkcə təlim alacaqlar. Əhalinin nəzəri-etinası bu milliləşmiş əlifba şöbəsinə cəlb olu-

naraq, uşaqlarını qeyd etdirəcəklərinə ümid edirik. Qeyd etdirmək istəyənlər məktəbin dəftərxanasına müraciət edə bilərlər.

725 7-2

ELANİ-RƏSMİ [RƏSMİ ELAN]

Polis Müfəttişi-Ümumiliyindən

1. Əvvəlcə dəxi elan olunduğu üzrə qadın, erkək, bilcümlə [bütün] erməni əhalinin Tiflis, İrəvan və sair hər hangi məmaliki-xariciyyəyə [xarici məmləkətə] əzimətləri [gedişləri] tamamən sərbəstdir.

2. Əzimət edəcəklər səyahət vərəqələrini almaq üzrə Polis Müfəttişi-Ümumiliyinə müraciət edəcəklərdir.

3. İşbu əsər tarixi-elandan [elan tarixindən] etibarən beş gün Bakıda müntəşir [nəşr olunan] bilümmum [bütün] qəzetələrlə nəşr ediləcəkdir.

ELANİ-RƏSMİ

Polis Müfəttişi-Ümumiliyindən

Keçən Türk-Rus müharibəsində Ərzurum və həvalisindən [ətrafından] tu-

tulan müsəlman qadın və uşaqları Bakıya gətirilərək para müqabilində heyvanlar kimi satıldığı və ya sabiq rus hökuməti-imperatoriyyəsi tərəfindən arzu edən əşxasa [şəxslərə] verildiyi əldə edilən iki müsəlman uşağının ifadəsi üzərinə yapılan təhqiqat nəticəsindən anlaşılıdır.

Bu kimi müsəlman uşaqlardan hər kimdə var isə Polis Müfəttişi-Ümumiyyətinə təslim etmələri və əks təqdirdə bu kimilərin uşaq ticarəti yapan canilər kimi dərdəst [tutularaq] və təcziyə ediləcəkləri [cəzalandırılacaqları] vəqə olan əmri-məxsus [xüsusi əmr] üzərinə elan olunur.

723 5 - 1

ELAN

Salyan qışlasındaki [kazarmasındaki] əsgərlərimiz üçün döşək, yorğan, yastıq, kravat, pamuqlu kaftan, corab kimi əşyaya ehtiyac pək artıqdır. Bu xüsusda əsgər sevən və istəyən əhəlinin də müavinətini [köməyini] rica edirik. Bu kimi əşyadan verə biləcəklərin Salyan qışlasındaki Azərbaycan Alay Komandanlığına məlumat vermələri və bu işə camaatın öz aralarında köməkçi dəstələri qayıraraq böyük yardımda bulunmaları təvəqqe olunur. Yardımda bulunacaqların isimləri ilə verdikləri əşya qəzetələrlə xalqa elan ediləcəkdir.

İkinci Azərbaycan Fırqəsi
[diviziyası] İlavə rəisi:
Binbaşısı Nuri

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Almaniyadan verilən rəsmi xəbərlərdə deyilir ki, Vilhelm xətti-səltənətdən əl çəkməyi xətti-qərara almışdır. Fransa qəzetələrində tarixi bir şura [iclas] vəqə olduğu haqqında yazılan rəsmi xəbərlər almanlar tərəfindən verilmişdir. Erule-Girxer kanslərə xəbər vermişdir ki, Müttəfiqlər mütarikə şəraitini [atəşkəs şərtlərini] təslim etdikdə 72 saat müddətində müsbət və ya mənfə cavab verilməsini tələb etmişlərdir. Bu müddət bazar ertəsi saat 11-də tamam olur. Erule-Girxer axırıncı düsturüləmə [təlimatnamə] təfsilatının mümkün qədər tezliklə göndərilməsini xahiş etmişdir. Bu qərarla hal-hazırda düsturüləmə gözənilir.

Kansler tərəfindən məmaliki-əcnəbiyyətdə [əcnəbi ölkələrdə] yaşayan almanlara müraciətən nəşr edilən intibahnamənin [təbliğat vəraqəsinin] məzmununu haiz olan [ehtiva edən] axırıncı rəsmi xəbər daha da əhəmiyyətlidir. Bu intibahnamədə deyilir ki, axır dəqiqəyə qədər alman əsgərləri öz vətənlərini qəhrəmananə bir surətdə müdafiə etmişlərdir. Lakin müharibənin beşinci sənəsi axırlarında Almaniya müttəfiqləri onu yalnız buraxmışlardır. Almaniya Hökuməti gəldikcə artmaqda olan düşmənlərlə mübarizə edə bilmək imkanından məhrum olmuşdur. Eyni zamanda matroslar və əsgərlər arasında qalxmış olan üsyan davam edib, bütün donan-

maya sirayət etməkdədir. Hagen, Vilhelmshafen və Kukshafendən alınan üsyan xəbərləri təyid olunmaqdadır [təsdiqlənməkdədir]. Berlində Libknext tərəfindən Saldat Şurası vücuda gətirilmişdir.

“Şlezviq” alman təlimat gəmisini, [üsyandır] zamanında qaçan 200 kadeti və 130 nəfər matrosu Kildən Danimarka limanı Marstala gətirmişdir. Reyxstaqın hamı sosialist [üzləri] Vilhelmin və kronprinsin xətti-səltənətdən əl çəkməsini tezliklə... (teleqrafın burası yarımçıq qalmışdır) Əks surətdə Reyxstaqın hamı üzləri və sosialistlər istefa verəcəklərini bildirmişlərdir.

Fransa təlsiz teleqrafının verdiyi xəbərə görə, almanların qüvvəsi sındırılmışdır. Müttəfiqlərin hücumu o dərəcə şiddətli və təcildir ki, bütün xəbərləri verməyə fürsət yoxdur. Almanların geri çəkilməsi pərakəndəlik surətini almışdır. Müttəfiqlərin cəbhəsi Turnedən Mons, Moböj və Le-Katleyə qədərdir. Alman vəkilləri [nümayəndələri] fransız Baş Ərkani-Hərbinə [Baş Qərargahına] gəlib, əməliyyat-hərbiyyənin [hərbi əməliyyatların] dayandırılmasını tələb etmişlərdir. Onların bu tələbatı rədd [edilmiş] və [onlar] mütarikə şəraiti ilə aşına [tanış] edilmişlərdir. Vəkillər alman ərkani-hərbinə [qərargahına] mürəxxəs [nümayəndə] göndərilməsinə icazə verilməsini xahiş etmişlərdir. Bu barədə onlara 72 saat möhlət verilmişdir. Möhlət bazar ertəsi səhər saat 11-də qurtarır.

Kopenhagenə xəbər verirlər ki, Kildə üsyan başlanmışdır. Saldat və Matros Şurası hamı hərbi gəmiləri və limanı ələ almışdır. Alman mətbuatı bu hadisələri gizlətməyib, cəmi paraxodların qırmızı bayraqlar altında seyr etdiklərini əlavə edir. Zavod və fabrikalarda tətil davam etməkdədir. Asayış və intizam xələldar edilməsi [pozulması] ittifaqları [halları] vüqubulmaqdadır. İğışaş və üsyan Hamburg, Flensburq, Altona, Kukshafen və Vilhelmshafen şəhərlərinə sirayət etmişdir.

İMPERATOR KARLIN MANİFESTİ

Avstriya imperatoru Karl Avstriyada üsuli-idarənin monarxiyadan federasiyaya təbdili [dəyişdirilməsi] və millətlərə milli və məhəlli [yerli] muxtariyyət verilməsi haqqında böylə bir manifest vermişdir:

“Mənim sadiq Avstriya millətlərimə! Mənim taxta cülusum [çıxmağım] günündən etibarən yeganə qayeyi-amalım [məqsədım] o olmuşdur ki, millətlərim üçün sülh və müsəliməti [əmin-amanlığı] bulmaqla, onların milli mənliyinin nəşvünumasını [tərəqqisini], iqtisadi və ruhani [mənəvi] cəhətlərini təmin etməyə müvəffəq olum. Sülh və müsəliməti müdhiş Cahan müharibəsi xələldar etdiyi [pozduğu] vaxt vətənimizin şaci [şücaətli] övladları qəhrəmananə bir surətdə aclıq və başqa azanı [əziyyətləri] qəbul ilə vətənlərini

müdafiə və mühafizə edirdilər.

Müharibənin ağır qurbanları bizdən ötrü şərəfli sülh əqdini [imzalanmasını] təmin etməlidir. Bundan ötrü də vətənimizi itminanlı əsaslar [təminatkar prinsiplər] üzərinə bina etmək lüzumu görülmüşdür. Avstriya millətlərinin istədiyi kimi məmləkət idarəsi təşkili lazım gəlmişdir. Mən millətlərim istədiyi ilə işbu məsələni Müttəfiqlər tərəfindən sülh şəraiti [şərtləri] kimi təklif edilən tərzdə həll etməyi təhti-qərara aldım.

Avstriya ölkəsi, millətlərin ixtiyarı ilə dövlətlər ittifaqı [federasiyası] şəklində olmalıdır. Hər bir millət işbu ittifaqda xüsusi muxtariyyətə malikdir. Triest şəhəri, nahiyəsi ilə bərabər, əhalisinin arzusuna görə xüsusi bir şəkil alır. İşbu yeni təzi-idarə müqəddəs Macar ərazisi tamamiyyətini xələldar etmədiyindən naşi [bütövlüyünü pozmadığı üçün], bütün xüsusi millətlər hakimiyyətinə zidd deyildir. Fəqət hər bir yerdə ümumiyyətə aid məsail [məsələlər] həllindən ötrü işbu hökumətlər mərkəzi hökumətdən istifadə etməlidirlər. İttihad [birləşmək], xüsusən böyük miqyasdakı məsələlər həlli və müharibədən dolayı baş qalxızmış irticanın bərtərəf edilməsindən [aradan qaldırılmasından] ötrü əlzəmdir [vacibdir]. İşbu qərarlar həqiqi qüvvəyə malik olana qədər, şimdiki müəssisələr müvəqqəti olaraq fəaliyyətdə davam edə biləcəklərdir.

Hökumətimə əmr verilmişdir ki, Avstriyanı yeni əsaslar üzərində qur-

maqdan ötrü fəaliyyətdə bulunsun. Bütün istiqlaliyyət tərəfdarı millətlərdən rica edirəm ki, işbu məsələ həllində Hökumətimizə milli şuralar vasitəsilə müavinətdə [yardımda] bulunsunlar.

İşbu şuralar Reyxsratın milli nümayəndələrindən [müxtəlif millətlərə mənsub olan Reyxsrat üzvlərindən] təşkil edilərək fəaliyyətə başlayacaqdır. Böyləliklə mənim vətənim müdhiş müharibədən millətlər ittifaqı ilə çıxacaqdır.

Allah bizim zəhmətimizi qəbul etməklə, sülh məsələsinin millətlərimizi bəxtiyar etməsinə müvəffəqiyyət versin.”

BALFURUN NİTQİ

Balfur Parlamanda ümumi tərk-silah məsələsindən bəhslə, öz nitqində demişdir:

“Hal-hazırda o dövlət tərk-silah edə bilər ki, heç bir düşməndən qorxusu olmaya. Beynəlmiləl qətnamə həyata tətbiq edilib araya çıxmadiqca, işbu tilsimdən çıxmaq qeyri-mümkün olacaqdır. Məqsədə nail olmaqdan ötrü bütün millətlər tərk-silah lüzumunu anlamalıdırlar. Mən ixtilafli məsələlərin münsiflər məhkəməsi vasitəsilə həll edilməsinə inanıram. Fəqət sülh istəməyən bir məmləkəti münsiflər məhkəməsini qəbula məcbur etmək müşküldür.

Almaniya sülh əqdinə [imzalanmasına] razılıq verirdi. Əfkari-ümumiyyə

[ictimai rəy] və Almaniya millətinin Almaniya Hökumətinə münsiflər məhkəməsi qətnaməsini qəbul etdirəcəyinə ümid bağlamaq olar. Mən inanmıram ki, əfkari-ümumiyyə ixtilafı məsələlərin silah gücü ilə həll edilməsini istəsin. Məmafih [bununla belə], mədəniyyəti [mədəni dəyərləri] mühafizə etməkdən ötrü lazımı tədabiri ittixaz etməlidir [tədbirlər görmək lazımdır].

Ümumi tərək-silah məsələsini yalnız Etilaf [Antanta] hökumətləri qələbəsi ilə həll etmək mümkün olacaqdır. Bizim məramnaməmizin bircə maddəsindən dönmək, milli mənafeyimizlə ümumi sülh qarşısında cinayət etmək kimi tələqqi etdiriləcəkdir [qiymətləndiriləcəkdir].”

Balfurun nitqi haqqında bitərəf mətbuat

Felemenk mətbuatı Lansdaunun məktubu münasibətilə İngiltərə mətbuatını sülh əleyhinə qalxışdığı üçün tənqid edir.

Balfurun nitqində sülhün Etilaf dövlətləri qələbəsində görülməsi nöqtəsinə gəldikdə, “H.” qəzetəsi deyir ki:

“Lloyd Corcun böylə təhdidatı [təhdidləri] Almaniyanı haqiqi sülhə məcbur etməkdən acizdir. Müharibəni qələbə ilə itmama [sona] yetirmək məsələsi Avropanı xarabalıq və aclığa məruz buraxacaqdır. Almaniya ilə bütün Avropanın əhvalı birdir. Almaniyanı məhv etmək qeyri-mümkündür. Almaniyanı zəif salmaq mümkün olarsa, almanlar əhvalı dəyişməkdən ötrü

bütün qüvvələrini işlətməyə çalışarlar. Lloyd Corcun Almaniya ticarətini məhv etmək təhdidi yeni müharibədən ötrü zəmin hazırlayır.”

QƏZETƏLƏRDƏN

Bolşevizm haqqında Karl Kautski

Karl Kautski “Füqərayi-kasibə hakimiyyəti” [Proletariat diktaturası] nam [adlı] bir əsər nəşr etmişdir. İşbu əsərdə müəllif bolşevizmi tənqid edir.

Kautski aşağı sinif hakimiyyətini qılınc hakimiyyəti kimi tələqqi [qiymətləndirir] və rədd edir. Tənqidin ən odlu səhifələri Şura Cümhuriyyətinə məxsusdur. Şura Cümhuriyyəti füqərayi-kasibə firqələrinin [proletar partiyalarının] qələbəsi deyil, fəqət xüsusi bir firqə hakimiyyətidir, deyir. Binaleyh [ona görə], şimdiki firqə hakimiyyəti ömür sürə bilməyəcəkdir. Buna görə də, eyi və fəna vasitələrlə də olsa hökuməti əldən verməməyə çalışır.

Kautskinin əqidəsinə, ictimai inqilab “uzun-uzadı bir inqilabdır ki, on sənələrlə imtidad edərək [uzanaraq], müəyyən hüduda malik olammas.”

İşbu dövr sülhcuyanə [sülhpərvər] bir təzadə aparılırsa, qələbəyə ümid bağlamaq mümkün olacaqdır. “İctimaiyyəun [sosialist] cəmiyyəti təşkilindən ötrü vətəndaş müharibəsi ən qorxulu bir düşməndir. Kapitalizmin dağıdılması sosializm kimi tələqqi etdirilməməlidir [qiymətləndirilməməlidir].”

Bəhriyyun qolordusu [Matros korpusu]

Oryol şəhərində Bəhriyyun qolordusu təşkil edilir. Hər gün yüzlərlə bəhriyyə əfradı [matros] gəlməkdədir. Ehtimal edilir ki, bunun bir hissəsini Moskva, digər hissəsini Şura qoşunları arxası[na] – Kursk üzərinə sövq ediləcəkdir.

Kazanda üsyanlar

“Pravda” qəzetəsinin yazdığına görə, Kazan şəhərində bolşeviklərin bir çox iğtişaşı, xüsusən müsəlmanların üsyanı davam etməkdədir. Şura silah anbarına sui-qəsd edilmişdir.

Müxtəlif xəbərlər

- İngiltərə qəzetələrinin məlumatına görə, Bolqariyadakı saldatların anarşi çıxışları bərtərəf edilmişdir [aradan qaldırılmışdır]. Bolqariyada sakitlikdir.

- Əfqan əmiri Əfqanstandan bolşevizm ilə mübarizədən ötrü İngiltərə ordusunun keçib getməsinə razı olmuşdur.

- Ukrayna acentəliyinə Laheydən [Haaqadan] verilən məlumata görə, İngiltərə Hökuməti Amerika Cəmahiri-Müttəhidəsi [Birləşmiş Ştatları] ilə bərabər Fələstində Müttəfiqlər siyonistlərindən bir yəhudi hökuməti təşkilində etilaf [anlaşma] əqd etmişlərdir [imzalamışlar]. Yəhudi hökuməti başında Brendays duracaqmış.

- Alman Qadınları Cəmiyyəti sülh haqqında bir qərarnamə qəbul və

təsdiq etmişdir. Burada deyilir: Alman qadınları bütün qüvvələrini millətlər ittifaqının qövldən feilə [sözdən işə] gəlməsinə münhəsir [həsir] edəcəklər. Gələcək sülh bir millətin başqa bir millət üzərində ağalığını kötüyündən kəsməlidir. Nemes qadınları öz vətənlərini təhqirə yol verməyəcəklərindən, var qüvvələri ilə vətənlərini müdafiə etməyə hazırdırlar.

- Siyasi dairələrin məlumatına görə, müharibə əsnasında işğal edilmiş yerlərdən ən əvvəl Belçika və Fransa təxliyə ediləcəkdir. Makedoniyaya gəldikdə, Almaniya-Avstriya Komandanlığı əmri mövcubincə [əmrinə əsasən], axır vaxtlar bütünlüklə təxliyə edilmişdir.

- Sabiq Rusiya ərazisinin də almanlardan təxliyəsi qət edilmişdir. Ən yaxın günlərdə ehtimala görə Kurlandiya, Estlandiya və Liflandiya quberniyalarından alman qoşunları çəkiləcəkdir. İşbu təxliyə edilmiş yerləri bolşevik qoşunları işğal etməməsindən ötrü Almaniya, Avstriya, Fransa, İngiltərə, İsveç qoşunlarından mürəkəb bir beynəlmiləl qoşun sövq ediləcəkdir. İşbu ordu başında bitərəf dövlət generalı duracaqdır. Şayiata görə, general İsveç tərəfindən təyin ediləcəkdir. Ordu əvvəlcə Petroqradi bolşeviklərdən təmizləyəcəkdir.

Siyasi dairələrdə beynəlmiləl qoşun düzəlməsindən naşi [ötrü], tarixdə görülmüş bir çox lazımlı düsturül-əməllərin [təlimatların] götürülməsini göstərirlər.

- “Matin” axırıncı nömrələrinin birində yazır:

“Rusiyada bolşevizim tədhişi [terroru] əleyhinə birləşmiş mədəni məm-ləkətlərdən, Cəmahiri-Müttəhidə [Birləşmiş Ştatlar], öz mürəxxəsləri [nümayəndələri] vasitəsilə, bolşevizm əleyhinə təcili mübarizə açmaq tərəfdarı olduqlarını isticvabda bulunmuşdur [soruşmuşdur].”

Cəmahiri-müttəhidə, qəzetənin dediyinə görə, fəqət rus millətinə kömək etmək xəyalındadır. Bununla rus milləti demokratik əsas üzərində öz müqəddəratını təşkil edə biləcəkdir.

AZƏRBAYCAN PARLAMANI DƏVƏTİ MÜNASİBƏTİLƏ

II

Dün[ən]ki nömrəmizdə Milli Şura-nın daxildə nə kimi maneə və əngəllərə düşər olduğundan bəhs etmişdik. Eyni zamanda Milli Şura xaricdən dəxi münasibəti-ədavətkar-nə [düşməncə münasibətlərə] və hü-cumlara məruz idi. Hələ bolşeviklərin ümumiyyətlə müsəlmanlara və xü-susən “bəylər və ağalar məcmusu” adlandırdıqları Milli Şuraya qarşı nə kimi bir mövqe tutduqları və məzkur [adı çəkilən] müəssisə əleyhində nə qədər ciddiyyətlə çalışdıqları kənar-da dursun, erməni və gürcü başçıları dəxi “Müsavət” firqəsini Osmanlı dövləti-nin acentəliyi kimi hesab edir və

türklərə qarşı nə vəziyyət almışlardısa, eyni vəziyyəti Milli Şuraya qarşı da tutmuşlardı. Hətta kərratla [dəfələrlə] Zaqafqaziya Seymi kürsüyü-xitabətin-dən [xitabət kürsüsündən] müsavət-çılara vətən-füruş [vətən satqını] (Za-qafqaziya ümumi vətən ədd [hesab] edilmək üzrə), erməni və gürcülərə nisbətlə yoldaş satan, Zaqafqaziya Cümhuriyyəti haqqında dövlət xaini adlandırmışlardı. Bütün nahiyəyə aid mühüm siyasi məsələlərin həpsi Sey-min Müsəlman fraksiyasından, hətta o vaxtkı Zaqafqaziya Hökumətinin mü-səlman nazirlərindən xəlvət həll edi-lirdi. Azərbaycan siyasi nümayəndələri camaatdan ayrı düşmüş və eyni za-manda bunca ağır şərait altında qalmış olduqlarından, digər tərəfdən də qonşu millətlərin böylə sui [pis] rəftarları müqabilinə tədbirlər görmək imkanından məhrum qaldıqlarından, fövqəladə müşkül dəqiqələr keçirir-lərdi. Onlar etiraf edirlərdi ki, Za-qafqaziya millətlərinin böylə rəftarı və məmləkətin ümuri-ixtiyarı [idarəsi] və bütün sərvəti sair millətlərin əlində olduğu halda, onların Tiflisdə qalma-ları Azərbaycanın daxili təşkilatı nöq-teyi-nəzərindən biməna və mənfəət-sizdir. Amma xarici siyasət məsələləri onların sair Zaqafqaziya millətləri içində qalmalarını tələb edirlərdi.

Zaqafqaziya millətləri ilə Türkiyə arasında sülh müzakirəti [müzakirələri] başlandıqdan axıradək Milli Şura hə-mişə camaatımızın mənafe və arzu-suna müvafiq bir surətdə çalışmışdır.

Şura bilirdi ki, Zaqafqaziyada qanun və hüquq təmin edilməsi üçün nə yalnız müsəlmanların qüvvəsi kifayət edər, nə də Zaqafqaziya Hökuməti bacarar. Milli Şuranın ümum əzası [üzvləri] bilaistisna [istisnasız olaraq] etiraf edirdi ki, camaatı Bakı tərəfindən gələn daşnak-bolşevik hücumundan və hərc-mərcindən ancaq xarici bir qüvvə ilə müdafiə və mühafizə etmək olacaqdır. Şura var qüvvəsi ilə Bakını tezliklə düşməndən təmizləməyə çalışırdı. Daxili qüvvələrin həpsini kullanmış, özümzdən mümkün olan tədbirlərə təvəssül [müraciət] edilmişdi.

Məsələn Kürdəmir cəbhəsinə göndərmək üçün bir dənə zirehli trenlə bir qədər mərmə ala bilmək üçün Milli Şura böyük məşəqqət və həqarətlərə [təhqirlərə] təhəmmül etmişdi [dözmüşdü]. Gərək Seym və gərəksə xüsusi dostluq vasitələri ilə çox çalışdı, fəqət lazım olan kömək göstərilmədi. Osmanlı qoşunu gəlməsəydi, Azərbaycanın mövcudluğu belə mümkün deyildi. Binaileyh [ona görə], Milli Şura bütün səy və hümməti ilə Türk qoşunu dəvətinə çalışdı. Fəqət böylə iqdamatda [addımda] sərhesab [ayırq, sayıq] olmalı, siyasi və diplomasi taktikanı riayətlə davranmalı idi.

O vaxt Milli Şura ilə millət arasına soyuqluq salan, Milli Şura əzasını [üzvlərini] qara fikirlilərin təşviq və təhriki ilə min dürlü müfəttinə [fitnəkarca] hücumlara məruz buraxan səbəblərin ümdəsi də həmin burası idi. Bu məsələ üstündə Zaqafqaziya

millətləri arasında ixtilaf çıxararaq üç millət biri-birindən ayrıldı. Zaqafqaziya millətlərinin siyasi meyillərinin hangi tərəfdə olduğu aşkara çıxdı. Azərbaycan camaatının mənafeyi və siyasi mülahizələr Milli Şuranı Azərbaycan istiqlalı elanına vadar etdilər. Tiflisdə Azərbaycan istiqlalı elan və bu xüsusda ümum Avropa dövlətlərinə müraciətlə deklarasiya nəşr etdikdən sonra, Milli Şura böyük qardaşımız olan Osmanlı dövlətinə müraciətlə kömək istədi və paytaxtımızı düşməndən təmizləməyi istida [xahiş] etdi. Dövləti-Aliyyəyi-Osmaniyyə zimamdarları [cilovunu əlində tutanlar; idarəçilər] dəxi Azərbaycanlı qardaşlarının müsibətinə laqeydanə bir surətdə baxmayaraq, kömək əlini uzatdı. Bundan sonra Azərbaycan Milli Şurası müvəqqət paytaxt olan Gəncəyə köçərək Hökuməti intixab etdi [seçdi]. Ümurixtiyarı [idarəni] Hökumətə tapşırırdı və altı ayadək Azərbaycan Məclisi-Müəssisənı [Təsisçilər Məclisi] çağırılmaq şərti ilə özü-özünü tərxis etdi.

Bu surətlə, Azərbaycan Milli Şurası öhdəsinə düşən tarixi vəzifəsini tamamilə hüsni-ifa etmişdir [müvəffəqiyyətlə yerinə yetirmişdir].

Azərbaycan Milli Şurası, necə ki görürsünüz, heyni-təəssüsündən [təsis edildiyi vaxtdan] son zamanlaradək az müddəti-həyatında böyük məşəqqətlərə düşər olmuşsa da, əzasının [üzvlərinin] hümmət və qeyrəti [səyi] sayəsində millət hüzurunda alrı açıq, üzü ağdır. Ona görədir ki, vətənimiz

yenidən mühüm siyasi və tarixi günlər keçirdikdə, Məclisi-Müəssisan dəvətinədək yenə həman Şuranın dəvəti lazım idi ki, Hökumətimiz dəxi bunu etirafıla, ayın 16-sında Şura çağırmağı təhti-qərara aldı.

X. İ.

“TÜRK OCAĞI”

Çoxdan bəri dörd gözlə bəklədiyimiz Azərbaycan Türk Ocağı nəhayət işləməyə başladı. Bu günlərdə Ocağın maliyyə işləri və idarə quruluşları ilə məşğul olan arxadaşlar vardır.

Aldığım məlumata görə, Ocağın rəsmi-güşadının [açılış mərasiminin] gecikməsinə səbəb üzvün azlığıdır. Bu isə bizim üçün müəssif [təəssüf doğuran] bir haldır. Keçən ilin siyasi mübarizəsi qalibə bir çoxlarının beyinlərini yorub, sinirlərini pozmuş kimi görünməkdədir. Hər şeyi olub bitmiş kimi hesab edib, heç bir işə qarışmamaq, zənn edərsəm, işin mahiyyətini anlamamaqdır. Vətəndə məsud yaşayıb bayram etmək, bilməm bir qaç yüz min süngü, 12 nazirlə təmin edilməz. Öylə ümumi səadətdən həpimizin payı olduğu kimi, onu yaratmaq və yaşatmaq üçün də həpimiz bərabər və daimi çalışmalıyız.

Səviyyə və imanca bizlər bu gün ikiye bölünmüşüz.

Bir paramız deyir ki, hər şeyi yapacağıız. İstedad və fitrətə heç bir millətdən aşağı deyiliz. Bəziləri də deyir

ki, yox a canım, biz hazır deyiliz. Dövlət qurduq, amma millət buna daha bütün mənası ilə hazırlanmadı. Öylə isə bu [iki] sinfin, yəni bədbin və nikbinlərin həpsi də vicdanla çalışmağa məcburdur. Bir şeyimiz vardır deyənlər artırmağa, yoxdur söyləyənlər yaratmağa səy etməlidirlər. Bu günlərdə millətimiz və yurdumuz hər zaman-kından çox səyə və əmələ möhtacdır.

Bir çox gənclərimiz də vardır ki, coşğun həmiyyətlərini [qeyrətlərini] göstərməyə bir münasib yol bulamayırlar yaxud çalışmaq istəyirlər də çalışmanın yolunu bulamayırlar. O halda bir mehvərin ətrafına toplanıb bir səy məbədi açmaq həpimizin borcumuzdur. Bu mehvər də ancaq, ancaq Türk Ocağı kimi ictimai müəssisələr ola bilər. Türk Ocağı, əzasına [üzvlərinə] həm məlumat verəcək, həm də əzasından istifadə edəcəkdir. Orada qaynayan və coşan bir ruhu hiss edənlər oraya yazırlarsa, sözümlərin doğruluğuna inanırlar, zənn edirəm. Millətdaşlarına, dindaşlarına bir an əvvəl xeyir vermək istəyən Ocaq, daha rəsmi-güşadı olmadan, fayda vermənin yolunu bulmuşdur. Bu günlərdən etibarən öz konfrans salonunda müəhazirələr oxutdurmağa başlayacaqdır. Birinci konfransı yarın, cümə günü həpimizin tanıdığımız M. Ə. Rəsulzadə oxuyacaqdır. Konfransın sərlövhəsi pək faydalı olacağını ima edir:

1. Hərbi-ümmidə [Dünya müharibəsində] Türkiyənin əhəmiyyəti.

2. Unudulmaz müdafiələr: Türk

əsgərinin şəhkari-rəşadətindən [rəşadətinin şah əsərlərindən] Çanaqqala müdafiəsi.

3. Türkiyədə asari-tərəqqi [tərəqqi əlamətləri], Milli cərəyan, türk mədəniyyətinin asari-bahirəsi [açıq-aşkar əlamətləri].

4. Türkiyədə həyati-nisvan [qadın həyatı].

5. Türkiyənin Azərbaycana qarşı əlaqəsi.

6. Hal-hazır haqqında bir mütaliə [düşüncə].

İştə bu yuxarıki mövzular pək möhtac olduğumuz mövzulardır. Hələ bunları, Türkiyəni bizim gözümlə görənlər, qəlbimizlə hiss edən bir vətəndaşımızın ağzından eşidərsək, nə dərəcədə maraqlı və faydalı olacağını söyləmək yersiz olar təbii.

Bizləri Türkiyəyə əlindən gəldiyi qədər tanıتماğa çalışan möhtərəm mürəxxəsimizin [nümayəndəmizin], orasını da bizə anlatmaq üçün bütün istedadlarını işlədəcəklərinə şübhəm yoxdur.

Mən konfransdan əvvəl qareləri [oxucuları] sevindirmək ümidi ilə burasını ərz etmək istərdim ki, “Türkiyədə həyati-nisvan”da oradakı bacılarımızın indiyə qədər gördüyümüz sönük həyatından deyil, yeni və canlı bir ictimai inqilab keçirməsindən bəhs ediləcəkdir. Bacısının ağ gününü görməklə sevincindən çıldıran bir qardaş kimi sevindim. Bu müjdəni daha ətraflıca müjdəçidən dinləyəlim.

Cavad

Türk duyğuları

Ruşəni bəyə

7

YANMIŞ ANAMIN KÜLLƏRİ QARŞISINDA

Ana! Ana! Sən də yandın, kül oldunmu?
Səmalarda uçanlara qovuşdunmu?
Bu küllər ki, məzarındır – üzərindən
Əsən yellər birer alov atəşindən...
Ki, o rüzgar bana şimdiki qan qoxuyur,
Yanıq-yanıq bir mərsiyə, kin oxuyur...
Fəqət, ana, sənün üçün gözlərimdən
Bir damlacıq yaş axmayır. Əcəb nədən?
Qorxuyoram, ağlar isəm ürəyimdə
Azalacaq dərdim kimi, ah, kinim də...
Qan torpaqdan süzülərək durularmış,
Bundan ən saf, ən təmiz bir kin olarmış...
Bən o sudan içdim sənün üçün, xayı, r
Yürəyimdən çıxaramam, cayır-cayı r
Yanmaq deyil, parça-parça parçalansan,
Qurtulmaqçün gözyaşımə möhtac qalsan...
Bir damlası belə axmaz, çünki bənim,
İştə bu kin – imanımdır, həm də dinim...
Bən o kinlə yenə sənə qoşacağam,
O kinimlə bən atəşlər saçaçağam.
Bu gün sənün udan torpaq yarın bəni
Heç şübhəsiz qucağına alar, çünki
Torpaq insan, insan torpaq yeməkdədir,
Bu əzəli, əbədi bir qaidədir.
Qan torpağı, torpaq qanı hər gün içir,
Sənün qanın torpaqlardan bana keçir.
Bən o qanla cahanları titrəderəm,
Şimdiki hürrem: nə köləyəm, nə əsirəm.
Böyük ruhun şahid olsun səmalardan,
Bu gün gəldim, yarın keçməm buralardan.
Mən Turana gülümsəyən ümidlərə,
Ciyərimdə düyümlənən öyüdlərə
Bu gün kimi yarın dəxi gedəcəyəm,
Sənünçün də bir ovuc qan içəcəyəm.
Rizqim atəş, qismətim qan, hər şeyim qan,
Anam Turan, məşuqəm də yenə Turan!

*Arif İrfan Qaraosman
25.10.334, Bakı*

RƏSULZADƏ MƏHƏMMƏD ƏMİN BƏYİN NİTQİ

Bu günlərdə Nuri paşa həzrətləri şərəfinə kəşidə edilmiş olan [tərtib edilən] ziyafətdə Azərbaycan Milli Şurası sədri və İstanbul Konfransı mü-rəxxəsləri [nümayəndələri] rəisi Rəsulzadə Məhəmməd Əmin cənablarının söyləmiş olduqları nitqi eynilə qare-lərimizə [oxucularımıza] təqdim edirik. Nətiq əfəndi deyir ki:

Böyük Türk Ordusunun qəhrəman zabitləri, gənc Azərbaycan Cümhuri-yətinin azad vətəndaşları! Şimdi, Hö-kumət rəisinin nitqini dinlərkən xatırladım. Bir il əvvəl idi. Xilaskar Osmanlı qardaşlarımızla bərabər olaraq duz-çörək yedikimiz bu salonda o zaman başqaları otururdu. Demokratizm prinsipini sui-istimal [sui-istifadə] edən bolşeviklər burada türk və müsəlman mərkəzində yerli əmələ [fəhlə] və köylünün protestosuna rəğmən yabançı bir cəmiyyət təşkil etmiş, bolşevik-daşnaksaqan çetələri [cinayət-kar dəstələri] Bakıya müstəvli olmuş-lardı [yayılmışdılar; ələ keçirmişdilər].

Bolşeviklər bütün aləm hüzurunda millətlərə kəndi müqəddəratlarını təyin etmək haqqını elan, dünyanı cənnət yapacaqlarını vəd etmişlərdi. Xüsusi olaraq Lenin tərəfindən Qaf-qaziya fəvqəladə komissarı təyin olunan Şaumyan naminə çıxarılmış əmr-namə ilə Türkiyə Ermənistanının mux-tariyyəti dəxi elan olunmuşdu. Biz də Azərbaycan muxtariyyəti tələb edirik. Eyni zamanda da “Sovet”[in]

ümumi intixabla [seçkiylə] deyil, təsəl-lüt yolu ilə [zorakı] toplanmış olduğuna mətəriz idik [etiraz edirdik].

Fəqət bu muxtariyyət haqqındakı tələbimiz rus burjua firqələrindən ziyadə Bakı bolşeviklərinin etirazını mövcib olurdu [etirazına səbəb olurdu]. Onlar bizə qarşı əngəllər törədirdilər. Nəhayət, açıqdan-açığa təhdidlərinə məruz qaldıq. Bizə dedilər ki: “Nahaq yerə səy edirsiniz. Azərbaycan muxta-riyyətə layiq deyildir. Siz muxtariyyət deyil, onun əvəzində xarabazarlara nail olarsınız! Əgər bu məqsədinizdən əl götürməz də, mücahidətinizdə [cəhdlərinizdə, mübarizəninizdə] davam edərsəniz, əmin olunuz ki, görəcəyiniz müvəffəqiyyətlər yalnız qış günlərinə münhəsir qalır [məxsus olub], müvəq-qəti olacaq. Yaz açılınca Böyük Rusiya cəzanızı verməyə gecikməyəcəkdir.”

O zaman vəqə olan bu təhdidlərə qarşı, gərək “Sovet” iclasında və gərək mətbuat səhifələrində müqabilə edərək [cavab verərək]: “Məqsədiniz yolundakı mücahidədən vaz keçməyiz. Türkiyə ermənilərinə muxtariyyət vəd edən Leninin bakılı şagirdləri, Azər-baycan muxtariyyətçilərini xarabazar-lıqlarla təhdid etsələr də, biz kəndi məqsədinizdən əl çəkməyiz. Hər növ təhlükələri gözə alaraq mücahidəmizə davam edəriz. Bizim deyil, sizin mü-vəqqət bir qələbə çalacağınızı bilir, bundan dolayı sizi təbşir edəriz [muş-tuluqlayırıq]. Fəqət bir az da daimi qələbənin kimə aid olacağı haqqında düşünməyizi ixtar etləriz [xəbərdarlıq

edirik]. Əlbət ki, bir Lenin də çıxar bizim muxtariyyətimizi təmin edər!" - demişdim.

İştə, əfəndilər, bir sənə əvvəl təhdid olduğumuz bu binada şimdiki o sırada ümid etdiyimiz bir zəfəri elan edirik. Müvəqqət qələbə onların, daimi – bizimdir! (Alqışlar)

İş sibli “şimal hürriyyətinə” qalsaydı, bu gün məhv olub bitmişdik. Lillahül-həmd [Allaha şükür olsun] ki, neyyiristixlasımız [qurtuluş günəşimiz] cənbun bərraq [ləkəsiz] və saf səmasından doğdu. İştə onun həyatbəxş nurları ilə isiniz. (Alqışlar)

Daimi qələbədən bəhs etdiyim bu sırada, çəkilməz fəlakətlər keçirmiş olan qəlblərə üfqsi-siyasətdə [siyasət üfzündə] təraküm edən [toplaşan] qara buludlar bəlkə də bəzi əndişələr ilqa edir [verir; göndərir].

Fəqət bu əndişələrə məhəl [yer] yox. Türklər Bakıda ilk dəfə deyildirlər. Böylə bir vəziyyəti-siyasiyyəni Bakı bundan 350 sənə əvvəl dəxi keçirmişdir. O vaxt Özdəmiroğlu Osman paşa bir miqdar əsgərlə bu tərəflərə gəlmiş, Şamaxı, Quba, Dərbənd və Bakını almışdı. Bir az sonra hökuməti-mərkəziyyə [mərkəzi hökumət] əqdissülh edərək [sülh bağlayaraq], Özdəmiroğlu yalnız qalmış, İstanbul tərəfindən tərkl olunmuşdu. Fəqət, o cəsur komandan məyus olmamış, əzminə xələl gətirməmişdi. Hər növ hücumlara müdafiə etmək lazım idi. Osman paşa Bakı neftini inhisar altına almış, ipəyə külli maliyyə təvəzül etmiş

[qoymuş]; bu surətlə büdcəsini yoluna qoymuş, Bakı qalasını təmir edərək müdafiəsini Əhməd bəy namində bir komandana tapşırılmış, kəndisi Dəmirqapıya (Dərbəndə) çəkilmişdi. Bu surətlə Bakı altı ay tamam mühasirəyə dayanmış, nəhayət, düşməni dəf edə bilmişdi. Tarix yenə təkərrür [təkrar] edə bilər, həm etməlidir! (Alqışlar)

Həzərat, maddətən qələbəyi-daimi qazanmış olduğumuz, nəuzübillah [Allah qorusun], müvəqqət olsa belə, Azərbaycan istiqlalı mənən qazanılmış nemətlərdəndir. Dağları, dərələri, susuz səhraları aşın gələn qardaşlarımızla bərabər, şu doğma torpaqlarımız üzərində qan yalaşdıq, yenidən qardaş olduq. Torpaqlarımız əsrlərdən bəri yekdigərini [bir-birini] qeyb etmiş qardaşların əməl [arzu, məqsəd] yolunda verdikləri qurban qanları ilə islandı. Turan toxumu əkildi. O böyük fikrin ulduzu doğdu. Dan yeri ağardı. Osmanlıların bənam [adlı-sanlı] türkçülərindən:

*“Vətən nə Türkiyədir türklərə, nə Türküstan,
Vətən böyük və müəbbəd bir ölkədir – Turan”*

deyən Ziya Gökalp bəy, Hərbi-ümmünün [Dünya müharibəsinin] ibtidasında [başlangıcında] təfə’ül edərək [xeyirli fal açaraq]:

*“Rusiya dağılıb viran olacaq,
Türkiyə böyüyüb Turan olacaq”*

demişdi.

Turan bu gün maddətən qazanıl-

mamışsa da, mənən hasil olmuş, Turan fikri doğmuşdur. Bir kərə doğan fikir bir daha ölməz, bir daha sönməz! Ən qaranlıq gecələrimizdə bizə məşəli-hürriyyət gətirən və ən çətin dəmlərimizdə imdadımıza gələrək bizi xilas edən qardaşlarımızı bizə doğru qoşduran, yolumuzda qurbanlar verdirən işdə bu məfkurə, bu yeni doğmuş əməl [arzu] günəşidir. O əməl günəşi ki, bir “nuru” da (Nuri paşayı göstərərək) işdə bizimlə bərabər! (Sürəkli alqışlar)

Yaşasın əməl yolunda fədayi-can edən Türk Ordu və zabitanı [zabitləri], yaşasın Böyük Turan! (Təkrar sürəkli alqışlar)

HƏRDƏNBİR

Qədim zamanlarda, yəni Nikolayın vaxtında, Bakıda bir belə “mod” var idi:

Baqqal Məşhədi Qasım hər gün yerindən qalxıb dükanına gəlmədən əvvəl evdə bir “bismillah” deyib, sonra da kəlmeyi-şəhadətini oxuyub və arvad-uşağına əlvida deyib, sonra “af-serski” tapançasını belinə bağlayıb gedirdi öz alış-verişinə.

Əttar [ətriyyat və ədviyyat satan] Kərbalayı Qulu da həmçinin bu sayaq edirdi.

Bəzzaz [arşınmalçı] Hacı Kərim də və hətta dəmirçi Məşhədi Rüstəm də və ayaqqabıçı Daşdəmir də bu cür edirlərdi. O ki, qaldı bunlardan dövlətli olan “mədənçiyə”, yəni “milyonçu-

dan” bir az kasıbına, bu öz belindəki tapançasına etibar etməyib, öz yavuuq əqrəbalarından və ya adamlarından birisinə bir dəst yaxşı libas alıb, ge-yindirib, bir papaq da gözünün üstünə basıb və bir yekə “af-serski” də belinə taxıb, adını qoyardı “telexranitel”, yəni “hifzi-bədənçi” [cangüdən] və yaxud “qoçu”.

“Qoçu” gözünə döndüyüm isə qollarını arşın uzununu ata-ata düşərdi həmən neft ağasının dalına.

Böylə būsata səbəb isə bu idi: Baqqal Məşhədi Qasımın atasının xalası oğlunun nəvəsi əttar Kərbalayı Qulunun qardaşının yeznəsinin bacısı oğlunun oğlunu öldürmüş imiş. Odur ki, əttar Kərbalayı Qulu da baqqal Məşhədi Qasımdan bu qanı almaq üçün tapança bağlayıb, düşüb bunun dalınca ki, tutub öldürsün. Məşhədi Qasım da öz canının qorxusundan tapança gəzdirir. Bəzzaz Hacı Kərim, dəmirçi Məşhədi Rüstəm və ayaqqabıçı Daşdəmir də həmçinin bir-birləri ilə qanlı olub, tapança gəzdirirmişlər.

O biri dəstənin, yəni neft ağalarının işi bir az uzundur: “Neft fontanının” bərəkətindən gecə-gündüz orda-burda qumara və keyfə məşğul olan adamın “kankurenti”, yəni rəqibi çox olar. Belə olduqda, “kankurentlərdən” xilas olmaq əmrı [işı] ortalığa gəlirdi. Bu isə “telexranitelə” həvalə olunurdu və bir gün durub gördük ki, neçə uşaq yetim qaldı.

Həqiqətən, o zaman adam öldürmək su içməkdən asan olan bir iş idi.

Çünki “mod” böylə idi. Bu tərəfdən isə müsəlman müsəlman qardaşını habələ öldürəndə qaradavoy İvandan tutmuş ta qradonaçalnikəcən hamısı şad olurdular.

Ələlxüsus ki, qatil tərəf bir az “yağlı” olanda bunlar üçün lap ləzzət edirdi. Çünki həman “müsəlman” qatil tutulan zaman lazım gəlirdi ki, libasında neçə cibi varsa hamısını ağzınacan Nikolay pulu ilə doldursun ki, qaradavoya, okolotoçnikə [polis sahə rəisinə], pristava, silisçiyə [müstəntiqə], prokurora, qradonaçalnikə və cəmi bu işdə “haqqı” olan qulluqçulara çatıb, hamısını “kamınca sirab” etsin [“sulasının”] ki, bəlkə qatil bir aydan artıq qazamatda yatmasın.

Qərəz, bu “mod”un qorxusundan mən evdən bayıra çıxmağa qorxurdum; elə ki, türklər gəldilər Bakıya və öz hökumətimiz işə başladı, dərhal gedib baqqal Məşhədi Qasımın, əttar Kərbalayi Qulunun, bəzzaz Hacı Kərimin “qoçuları” və o birilərini tapıb görürəm heç birisinin belində “afser-ski” filan yoxdur. Sordum: “Aşna, bəs belə nə üçün?” Cavabında bir ah çəkib, hamısı bir yerdə “xorom” dedilər:

Fələyin bir belə dövrü olacaqmış, nə bilim?
Saralıb bağı-gülüstan solacaqmış, nə bilim?

Yəni belə əvvəldən olsaydı, onda heç vaxt müsəlman müsəlman qardaşını qırıb qurtarmazdı. Gördüm ki, doğru deyirlər.

Bir naxoş

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Qazax darülmüəllimininin [müəllimlər seminariyasının] rəsmi-güşadı [açılış mərasimi]

Qazax darülmüəlliminin müdiri Firdun bəy Köçərli cənabları Maarif Nəzarətinə böylə bir teleqraf çəkmişlərdir:

“Bakıda Maarif Nəzarətinə.

Bəminnətilkərim [kərəmi bol olan Al-laha şükür olsun ki], bu gün qəbləzəval [günortadan əvvəl] saat 12-də məktəbin rəsmi-güşadı, bura əsgəri heyəti dəxi daxil olduğu halda, parlaq bir surətlə yapılmış və adil Azərbaycan Hökumətinin ilələbəd [əbədiyyən] bəqasının [var olmasının] duası Cənabi-həqdən təzərrö [yalvararaq dua] və niyaz edilmişdir.

*Qazax darülmüəlliminin müdiri:
Firdun”*

Şairimiz Hüseyn Cavid

Bir qaç gün əvvəl Azərbaycanın bənam [adlı-sanlı] şairi Hüseyn Cavid bəy əfəndinin vəfat etdiyi Bakıda müntəşir [nəşr olunan] mətbuatda görülməklə, məhafili-irfanımız [irfan, elm və mədəniyyət dairələri] dağdariatəssür olmuş [kədərlə dağlanmış; ürəyi yanmış] və səhneyi-ədəbiyyatımızı böylə üstadi-ədəbdən məhrum görmək fikri-əliminə [kədərli fikrinə] bir növ könül verəmməyən əfkari-ümmiyyə [ictimaiyyət, camaat] bu qara xəbərin yalan çıxmasına intizar eyləmişdi. Bu kərə mövsuq [etibarlı] bir mənbədən aldığımız təhqiqata [dəqiq-

ləşdirməyə] binaən [görə], möhtərəm oxucularımızı şairimizin hali-həyatda bərdavam olduğunu [həyatda olduğunu, yaşadığını] təbşir etməklə [muştuluqlamaqdan] məsruruz [sevincliyik]. Hüseyn Cavid bəy, vətəni bulunan Naxçıvanda təəhhül edərək [evlənərək], oradan Təbrizə köçmüş və məzkur [adı çəkilən] şəhərdə Maarif müdiri təyin olunmuşdur.

* Ərzaq şöbəsi Dərbənd Bələdiyyəsinə lazım olan qədər kağız buraxılması uğrunda Ərzaq Nəzarəti hüzurunda təşəbbüsatda bulunmuşdur.

* Azərbaycan Dəmiryolları emalatxanalarının müdirliyinə mühəndis F. V. Vəkilov təyin edilmişdir.

* Sərnişin vaqonlarının hifzüssihəyə [sanitariya-gigiyena qaydalarına] müqayir [zidd] saxlanılmasından dolayı dəmiryol müdiri bütün depo müdirlərinə əmr vermişdir ki, trenlər keçdikləri zaman vaqonların təmizliyinə diqqət edilsin.

* Azərbaycan Dəmiryolları müdiriyyəti qət etmişdir ki, ən yaxın zamanda vaqonları qayda və nizama salsın.

* Azərbaycan Dəmiryolları hərəkətinin müdiri, mövqif [stansiya] dəftərdarlığı [mühasibatlığı] kontrolu [müfəttişi] Sverdlova təklif etmişdir Bakı yük mövqifinin [stansiyasının] ticarət fəaliyyətini təftiş etsin. İşbu əmr, Bakı yük mövqifindəki sui-istemallardan [sui-istifadələrdən] dolayı verilmişdir.

* Azərbaycan Dəmiryolları rəisi,

Gürcüstan Dəmiryolları müdirinə müraciət edərək, vaqonlar mübadiləsi və yük buraxılmaq məsələsini nizama salmaqdan ötrü bir komisyona təşkilini rica etmişdir. Azərbaycan Dəmiryolları tərəfindən işbu komisyona Plaxov ilə Yaqubov təyin edilmişlər.

* Bakı ünvan darülmüəllimin [qızlar üçün pedaqoji seminariya] rəisəsi, tədrisə davam etmək üçün ərz-hal verən mütəəllimələrdən [qız şagirdlərdən] rica edir ki, pəncşənbə [cümə axşamı] günü təşri-nə-saninin [noyabrın] 14-ündə, saat 10-da öz əlaqəsini bildirməkdən ötrü məktəbə gəlsinlər.

* Pəncşənbə [cümə axşamı] günü təşri-nə-saninin 14-ündə Texniçeski cəmiyyətinə [Bakı Texniki Cəmiyyətinə] intixab edilmiş [seçilmiş] xüsusi komisiyanın iclası olacaqdır. İclasda həll ediləcək məsail cümləsindən [məsələlər sırasında] Bakı konka dəmiryollarını işə salmaq məsələsinə də baxılacaqdır. Konka bundan sonra at ilə deyil, buxar vasitəsilə işləyəcəkdir.

Keşlədə oğurluq

Bu ayın 5-ində Keşlə kəndi sakini Bəymirzə Hacı Mirzə oğlu Quluzadənin dükanı açılıb, var-yoxu aparıldığı xüsusunda 10-uncu polis məntəqəsi müdirinə raporla məlum edilmişdir. Məntəqə nazirinin özü məhəlli-hadisəyə [hadisə yerinə] gəlib, oğrunun çox cəsur və təcrübəli olduğunu təsdiqlə hazırkı fiyatına xeyli dəyərli mal aparıldığını qeyd etmişdir.

Bəzi əlamətlərdən anlaşılmışdır ki,

bu işi Keşlədə məşhur oğru Ağaəli oğlu Seyfəddin həmkarları ilə bərabər yapmışdır. Polis məntəqə müdiri məzkur [adı çəkilən] oğrunu kəndxuda divanxanasına tələb etmək üçün polis nəfəri göndərdikdə, oğru qeyb olmuşdur. Bütün Keşlə şəhadət vermişdir ki, bu oğru keşləliləri cana gətirmişdir. Bu vaxtadək oğrunun dayısı Məhəmmədəli oğlu Dilavər ilə yeznəsi Dadaş oğlu Əlibala onun arxasında durduqdan, kənd camaatı Seyfəddinlə mübarizə edəmməmişdir. Bu şərin [yaramazın] tövqifi [həbs edilməsi] üçün polis tərəfindən tədbirlər ittixaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür].

**YUSİF İZZƏT PAŞA HƏZRƏTLƏRİNİN
VƏ DAĞISTANLILAR İTTİFAQI
CÜMHURİ HÖKUMƏT ƏZALARININ
TEYMURXANŞURAYA VÜRUDU**

Teymurxanşurada rus dilində çıxmaqda olan “Dağıstan” qəzetəsi yazır ki: Təşrini-əvvəlın [oktyabrın] 29-u axşam saat 5-də şəhər əhalisi, camaat vəkilləri və ruhanilər, Hacıyev zavodu yanında Qunib şose yoluna cəm olub, Türkiyə Hökuməti nümayəndəsi Yusif İzzət paşa həzrətlərinin və Şimali Qafqaziya və Dağıstanlılar İttifaqı nümayəndəsi Çermoyevin istiqbalına [qarşısına, qarşılaşmağa] çıxmışlardı. Qonaqlar duz-çörəklə və Dağıstan alayı musiqi dəstəsi ilə qarşılanmışlardır. Qonaqlar şəhərə daxil olduqda, qurbanlar kəsilmişdir. Şəhərin müsəlman

əhalisi namindən Danyal bəy Abaşev qonaqları təbriklə demişdir ki: *“Çoxdan bəri türkləri görmək arzusunda olan islam əhalisi, bu gün öz arzularına nail oldular.”*

Bu təbrikə cavabən Türkiyə Hökuməti nümayəndəsi Yusif İzzət paşa həzrətləri demişdir ki: *“Biz inqilaba qədər Dağıstan müsəlmanları əhvalını Dağıstan mühacirlərindən eşitməmişdik. İstibdad zənciri qırılıb, Rusiya millətləri azad olduğu zaman dağıstanlı qardaşlarımızın halına sevindik. Rusiyada hərc-mərclik başlandıqda qəmgin olduq və Qafqaziya islam əhalisinə, o cümlədən dağıstanlı qardaşlarımıza müavinət [kömək] etməyi qərara aldıq. Dağıstan heyəti-mürəxxəsəsi [nümayəndə heyəti] bizim yanımıza gəldikdə, bizim bu qərarımız dəxi də möhkəmləşdi. Biz bura cahangirənə və qəsbkarənə qəsd ilə gəlməyib, ancaq öz dindaşlarımızın həyatını təmin etməyə, müavinətlərdə bulunmaqdan ötrü gəlmişik. Bizə xeyrixah olmayanlar, bizim qeyri-millətlərə təcavüzdə bulunmağımız haqqında müfəttinə [fitnəkarca] şayiələr buraxmışlar. Şəriəti bilənlərə məlumdur ki, şəriətimiz insanlara təərrüz [hücum] və təcavüzdə bulunmağa yol vermir və bütün əhali hökumət nəzərində müsavidir [bərabərdir]. Başqa millətlərə qardaş gözüylə baxmağı islam əhalisinə tövsiyə edirəm.”*

Yusif İzzət paşa həzrətləri bu nitqindən sonra təqdim edilən duz-çörəyi və pürqiymət [bahalı] cildli

“Quran”ı qəbul etmişdir. Sonra ruhanilər paşa həzrətlərini təbrik etmişlərdir. Keşiş Moraleviç, paşa həzrətlərini təbrik edib demişdir ki: *“Müntəzəm bir qüvvənin gəlməsi ilə uzun müddət davam edən hərc-mərcliyə xitam verilib, qanun və asayiş bərpa ediləcəyinə ümidvar olmaq olar.”* Moraleviç nitqinin axırında demişdir ki: *“Qoy sizin bu gəlməkləyiniz millətlər arasında olan ədavətə bir nəhayət versin.”* Moraleviçin bu nitqi Çermoyev tərəfindən fransız lisanında Yusif İzzət paşa həzrətlərinə tərcümə edilmişdir. Yusif İzzət paşa həzrətləri də fransızca cavab verib, Dağıstanda qanun və asayiş bərpa edilməsi ilə Dağıstan millətlərinin azadəliyini təmin etmək arzusunda olduğunu söyləmişdir. Bundan məda [sonra] hamı millətlər arasında mehriban münasibət olacağına ümidvar olduğunu və dinc əhaliyə təcavüzdə bulunanlarla mübarizə ediləcəyini dəxi əlavə etmişdir. Bununla istiqbal [qarşılama] mərasimi bitmişdir. Sabahı günü əsgərlər şəhərə daxil olmuşlardır. Şəhər asayiş xələdar edilməmişdir [pozulmamışdır].

Təşrini-əvvəlın [oktyabrın] 31-ində Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən şəhərə varid olan qonaqlar şərəfinə ziyafət kəşidə edilmişdir [verilmişdir]. Bu ziyafətdə Yusif İzzət paşa həzrətləri, Şimali Qafqaziya Dağıstanlılar İttifaqı sədri Əbdülməcrid Çermoyev, Haqqı bəy cənabları, iyirmi nəfərə qədər türk zabitanı [zabitləri], qubernator Tarkovski, Bələdiyyə İdarəsi üzvləri və

Dağıstan alayı zabitləri hazır bulunmuşlardır.

Bələdiyyə İdarəsi sədri Yankeloviç, Yusif İzzət paşa həzrətlərinə müraciətən söylədiyi təbrik nitqində çoxdan bəri arzu edilən asayiş və qanun bərpasına ümidvar olduğunu izhar etmişdir [bildirmişdir]. Bundan sonra Məsəlman Milli Komitəsi sədri Danyal bəy Abaşev nitqinə başlayıb, türklərin gəlməsi ilə əhalinin şadlığını və bolşeviklər siyasəti altında növbənöv təcavüz və təərrüzlərə [hücumlara] düşər olan əhalinin türkləri öz hamiləri hesab etdiyini söyləmişdir. Abaşev Ukrayna, Finlandiya, Gürcüstan misalında Dağıstanın da istiqlalıyyətə haqlı olduğunu qeydlə, əziz qonaqları səmimiyyətlə təbrik etmişdir.

Bunlara cavabən Yusif İzzət paşa həzrətlərinin söylədiyi nitq türk lisanından kumık və rus lisanlarına tərcümə edilmişdir. Yusif İzzət paşa həzrətləri nitqində demişdir ki: *“Əhali tərəfindən böylə məhəbbət və mehribanlıqla qəbul edilməyimizə məmnun olduğumu izharla [bildirərək], müsəlman və rus əhalisini təbrik edib, bizim buraya nə qəsdlə gəldiyimizi açıq söyləməliyəm. Biz bura təsadüfi deyil, bəlkə müəyyən bir qəsdlə gəlmişik. Rusiyada azadəlik başlandıqda Qafqaziya millətlərinin, o cümlədən, istiqlalıyyət arzusunda olan Dağıstan əhalisinin nail olduqları azadəliyə məmnuniyyətlə baxırdıq. Bolşevik hərc-mərcliyi başlandıqı zaman Türkiyə Hökuməti Qafqaziyaya müavi-*

nətdə bulunmağı [kömək etməyi] lazım gördü. Bu vaxtda dağistanlılar tərəfindən İstanbula bir heyət gəlib, imdad göstərilməsini xahiş etdi. Buna binaən [əsasən], Qafqaziyada yaşayan dindaşlarımızın arzusunda olduqları azadəliyin bərpa edilməsinə müavinətdə bulunmaq qəsdilə Qafqaziyyəyə əsgər göndərildi. Azadəlik üçün müharibə etməkdən gözəl bir şey ola bilməz. Biz bura torpaq almaq qəsdilə gəlməyib, Qafqaziyyə müsəlmanlarının azadəliyini mühafizə etmək üçün gəlmişik. Bizim Dağüstana varid olmağımız [gəlməyimiz] haqqında yalan şayiələr buraxanlara bu mənim cavabımdır.”

Bu ziyafətdə olan Dağüstana alayının musiqi dəstəsi Yusif Ziya paşa həzrətlərinin nitqi bitdikdə marş çalmışdır. Sonra ləzginka rəqsi və nəğmələrlə ziyafət bitmişdir.

Türkçə savadlı, təcrübəli bir nəfər şəxs lazımdır ki, Varansovski küçədə, nömrə 7, “Professional” yazı kabinetində yazı işlərinə məşğul olsun.

257 3-1

Elan

Hacı Mirabdulla və Hacı İsmayıl tərəfindən Birinci Qanlıtəpə küçəsində vəqə 121 nömrəli evdə, vəfat edən müsəlmanlar üçün kəfənlik ağ buraxılmaqdadır. Lazımı olanlar mərhumun adını və sükunət etdiyi məhəlləsini və evinin nömrəsini göstərən və məhəllə mollası və ruhanisi imza və möhürü ilə kağız təqdim etməlidir. Ağın arşını 5 manat 20 qəpikdən hesab ediləcəkdir.

265 2-1

XƏZƏR MÜSTƏHLİKİN İTTİFAQI “KOOPERATSİYA” İDARƏSİ

Bununla Bakı və ətrafındakı ümum müstəhlik [istehlak] cəmiyyətlərinə elan edir ki, həmin təşrini-saninin [noyabrın] 10-undakı mürəxəsslər [nüməyəndələr] iclasının qətnaməsi mövcubincə [qətnaməsinə əsasən], İttifaq üzvləri öhdələrinde olduğu payı-sərmayəsinin [sərmayə payının] 8 faizini təşkil edən pay haqlarını İttifaq xəzinəsinə verməyə məcburdurlar.

Yenə həmin qərarə mövcubincə, İttifaq idarəsi cəmiyyətlərdən rica edir ki, həmin təşrini-saninin 12-sinə kimi kəndi cəmiyyətlərinin həman günədək mövcud olan sərmayələrin[in] siyahısını cəmiyyətin idarəsi və hesabdarı tərəfindən təsdiq edildikdən sonra idarəyə təqdim etsinlər.

Bu siyahını və pay haqqını təşrini-saninin 20-sinə kimi verməyən cəmiyyətlərə İttifaqın skladlarından [anbarlarından] ərzaq buraxılmayacaqdır.

264 1-1

Doktor Ağahüseyn Kazımov

Əmrəzi-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olanları qəbul edir hər gün saat 5-dən 7-yə kimi. Parapet, Şəbi İbrahım-vun evində, 3-cü mərtəbə. Telefon 27-86.

244

O. A. Salmanın

Dış kabinetisi və süni dış müalicəxanası

Dışlərə və ağza müalicə edir, ağrısı çıxarır, doldurur, qızıl və kauçuk üzərində süni dişlər qayırır və qızıldan qapaqlar qayırır.

Qəbul edir hər gün saat 9-dan 2-yə kimi, 4-dən 7-yə kimi. Naberejni caddədə Dombrovski pereulokda [döngədə] Mehdiyevin 7 nömrəli evində. Telefon nömrə 30-02.

253

Berlin Darülfünununun həkimi**L. Melkumyans**

Əmrazi-tənəsüliyyə [cinsi xəstəliklər] və dəri naxoşlarını qəbul edir. Qan damarlarına “606” və “916” dəvalarını istemal [tətbiiq] edir. Hər gün saat 2-4-ə kimi.

Ünvan Birjevov caddədə Malakan bağçası qarşısında həkim Temirxanyanın müalicəxanasında. Telefon nömrələri 29-85 və 32-77.

255

Diş təbibəsi Altmanın diş müalicəxanası

Naxoşları qəbul edir saat 8-dən 1-ə kimi, 4-dən 7-yə kimi, qadınları 1-dən 3-ə kimi. Dişlərə müalicə edir, doldurur, ağrısız çıxarır və qızıl və kauçuk üzərində süni dişlər qayırır. Hərbiyəyə, məktəblilərə və uşaqlara külli faiz edilir.

Ünvan: Şamaxinski caddədə ev nömrə 20. Aptek qarşısında. Telefon 18-73.

245

Həkim Arşak Ayrapetoviç Akopyans

Əsəbi və daxiliyyə naxoşluğuna mübtəla olanları axşam saat 3-dən 6-ya kimi qəbul etməyə başlamışdır.

Ünvan: Balaxanski caddədə nömrə 10, İstanislawski caddənin küncündən 3-üncü ev. Telefon 55-26.

Saat 3-ə kimi 32-77 nömrəli telefon ilə danışmaq mümkündür. (16-ncı xəstəxana).

256

Həkim S. L. Şklovskaya

Mamalıq və daxili ünas əmrazını [qadın xəstəliklərini] qəbul edir. Naxoşlar qəbul olunur: səhər saat 9-dan birə və 5-dən 7-yə qədər. Ünvan: Aziatski küçədə nömrə 153, Bolşoy Marskoy və Krasnovodski küçələrin arasında. Telefon: 50-67.

209

Diş həkimi Melçarski

Torqovaya soqaqda Muxtarovun xanəsində nömrə 15. Dişlərə tədavi edir, doldurur, ağrısız ixrac edir. Gözəl altun və sairə dişlər emal edir. Xəstələri qəbul edir: sübh saat 9-2-yədək.

210

Arvad diş həkimi Z. A. Şexter xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qarma və hər növ qayıрма dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur 9-dan 2-yə və axşam 4-dən 7-yə kimi. Vorontsovski küçə, 14 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215

Arvad diş həkimi Moiseyeva-Levin

Olqinski caddədə ev nömrə 5, 3-üncü mərtəbə, sağda. Telefon nömrə 06-23.

Dişlərə müalicə edir, çıxarır. Kauçuk və qızıl üzərində sabiq Berlin şəhər müalicəxanasının müdiri nəzarəti altında süni dişlər qayırılır.

Qəbul edir: səhər saat 9-dan 1-ə kimi; axşam saat 5-dən 8-ə kimi.

216

Doktor Kamilə xanım İsmayılov

Uşaq və əmrazi-daxiliyyəsi [daxili xəstəlikləri] olan naxoşları hər gün sabah saat 10-dan 2-yədək və axşam 4-7 qəbul edir.

Adres: Armyanski 16. Telefon 56-89.

235

Doktor F. S. Şteyn

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan 12-yədək, axşam saat 5-dən 7-yədək.

Mariinski və Tarqovı caddələrin küncündə Əşrəfovun evi, “Jorj” əksxanası. Telefon nömrə 54-44.

232

Doktor Əliheydər Allahverdiyev

Daxili naxoşları qəbul edir səhər saat 8-dən 10-a kimi, axşam saat 4-dən 6-ya kimi. İçəri şəhərdə bağın qarşısında Minaretski küçə, ev nömrə 1. Telefon nömrə 36-91. Б. Минаретская ул., д. N 1. Телеф. 36-91.

236

**Doktor Rza bəy Sultanov
Paris Dərülfünunundan**

Qəbul edir daxiliyyə və əsəbi xəstələri hər gün saat 9-1-ədək, saat 4-7-yədək. Telefon 5-30. Adres: Parapet, Kolyubakinski küçədə nömrə 39. “Azərbaycan” qəzetə idarəsinin yanında.

237

Mama-feldşer M. K. Markoviç

Hamilə və azad olmuş qadınları qəbul edir.

Bədənə dərman vurur və masaj edir.

Hər gün saat 10-dan 12-yə kimi. Nijni Kladbişinski caddədə ev nömrə 89. Telefon 34-36.

Burada həkim daxiliyyə və əmrəzi-tənasüliyyə [cinsi xəstəliklər], qadın və cərrahiyyə naxoşları saat 3-dən 5-ə kimi qəbul edir.

240

Müdirilər:

**Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şəfi bəy Rüstəmbəyli**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri

səh. 243. “...Vilhelmin və kronprinsin təxti-səltənətdən əl çəkməsini...”: Söhbət II Vilhelmdən və onun böyük oğlu Fridrex Vilhelmdən gedir.

İmperator Karlin manifesti

səh. 244. “...müqəddəs Macar ərazisi tamamıyyətinə...”: Mətnin orijinalında burada “Müqəddəs Macar tacının torpaqlarının bütövlüyü”ndən söhbət gedir. XI əsrin əvvəllərində Macarıstanı idarə edən Müqəddəs I İştvana məxsus olan və sonra Macarıstan krallarının ənənəvi tacına çevrilən “Müqəddəs Macar tacı”, Macarıstan dövlətçiliyinin başlıca atributlarından biridir.

“...bütün xüsusi millətlər hakimiyyətinə...”: Mətnin bu hissəsi belə başa düşülməlidir: “bütün milli dövlətlərin öz-özlərini müstəqil idarə etmələri prinsipinə”.

**Balforun nitqi haqqında
bitərəf mətbuat**

səh. 245. “Felemenk mətbuatı Lansdaunun məktubu münasibətilə İngiltərə mətbuatını sülh əleyhinə qalxıdığı üçün tənqid edir”: Britaniyanın keçmiş Xarici İşlər naziri Lansdaunun “Sülh haqqında açıq məktub”u 29 noyabr 1917-ci ildə “Deyli Teleqraf” qəzetində nəşr edildikdən sonra, ingilis mətbuatı tərəfindən tənqidə məruz qalmışdı. Lansdaun daha əvvəl də müharibənin böyük itkilərə və sivilizasiyanın məhvinə yol açacağı, bu müharibədə qəti qələbə qazanmağın mümkün olmayacağını deyərək, “Status quo ante bellum”, yəni “müharibədən əvvəlki vəziyyətə qayıtmaq” şərti ilə sülh bağlanmasını təklif etmişdi. Qəzetdəki məktubunda da

Lansdaun eyni fikri təkrar edərək, Almaniya ilə sülh sazişi bağlamaq tərəfdarı olduğunu bildirirdi. Britaniya mətbuatı Lansdaunu şiddətlə tənqid etmişdi. “Azərbaycan” qəzetindəki xəbərdə Hollandiya qəzetlərinin, sülh təklif edən Lansdauna hücum edən Britaniya mətbuatını “sülhə qarşı olmaqda” günahlandırdıqları deyilir.

“«H.» qəzetəsi deyir ki: “Alqemeen Handelsblat” qəzeti nəzərdə tutulur.

Müxtəlif xəbərlər

səh. 247. “Rusiyada bolşevizim tədhişi əleyhinə birləşmiş mədəni məmləkətlərdən, Cəmahiri-Müttəhidə, öz mürəxxəsləri vasitəsilə, bolşevizm əleyhinə təcili mübarizə açmaq tərəfdarı olduqlarını istisna etməklə, Rusiyada bolşevizm terroru əleyhinə birləşmiş mədəni ölkələrdən, bolşevizmlə təcili olaraq mübarizə aparmaq tərəfdarı olub-olmadıqlarını soruşmuşdur.”

Azərbaycan Parlamanı dəvəti münasibətilə

səh. 249. “X. İ.”: Bu imza Xəlil İbrahimə məxsusdur.

“Türk Ocağı”

səh. 249. “Bu günlərdə millətimiz və yurdumuz hər zamankından çox səy və əmələ möhtacdır.”: Qəzetdə “əmələ” yerinə “elmə” yazılmışdır.

səh. 250. “Cavad”: Bu imza Əhməd Cavada məxsusdur.

Türk duyğuları

səh. 250. “25.10.334”: Burada il, rumi tarixlə göstərilmişdir (1334-cu il). Miladi tarixlə 25 oktyabr 1918-ci ilə uyğundur.

Rəsulzadə Məhəmməd Əmin bəyin nitqi

səh. 251. “Eyni zamanda da “Sovet” [in] ümumi intixabla...”: “Sovet” yerinə qəzetdə səhvən “Müsavat” getmişdir. “Azərbaycan” qəzetinin 16 noyabr 1918-ci il tarixli 41-ci nömrəsində bu barədə düzəliş verilmişdir.

“O zaman vəqə olan bu təhdidlərə qarşı, gərək “Sovet” iclasında...”: “Sovet” yerinə qəzetdə səhvən “Müsavat” getmişdir. “Azərbaycan” qəzetinin 16 noyabr 1918-ci il tarixli 41-ci nömrəsində bu barədə düzəliş verilmişdir.

səh. 252. “...şu doğma torpaqlarımız üzərində qan yalaşdıq...”: “Qan yalaşdıq” yerinə qəzetdə səhvən “qayalaşdıq” getmişdir. “Azərbaycan” qəzetinin 16 noyabr 1918-ci il tarixli 41-ci nömrəsində bu barədə düzəliş verilmişdir.

Hərdən bir

səh. 254. “Fələyin bir belə dövrü olacaqmış, nə bilim? / Saralıb bağı-gülüstən solacaqmış, nə bilim?”: Bu beyt Azərbaycan şairi Həsənəli xan Qaradağiyə məxsusdur.

“Bir naxoş”: Bu imza Məmmədəli Səfərova məxsusdur.

Xəzər Müstəhlikin İttifaqı “Kooperatsiya” İdarəsi

səh. 258. Burada söhbət “Kooperatsiya” Xəzəryanı İstehlak Cəmiyyətləri İttifaqından [Прикаспийский Союз потребительских обществ “Кооперация”] gedir.

O. A. Salmanın...

səh. 253. Bu elan qəzetdə yarımçıq çıxmışdır.